

DENETİM KALİTESİ: BİR LİTERATÜR TARAMASI (2019-2022)

Kadir Gökoğlan*

Dicle Üniversitesi, Diyarbakır MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü

kadir.gokoğlan@dicle.edu.tr, OrcID: 0000-0001-6397-8477

Prof. Dr. Abdulkadir BİLEN

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

abilen@dicle.edu.tr, OrcID: 0000-0002-2619-9391

İlknur ATALAN(Yüksek Lisans Öğrencisi)

, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, selcanatalan6@gmail.com, OrcID:
0000-0002-6821-5505

Öz

Denetim kalitesi hakkında geçmişten günümüze pek çok farklı unsur ve tanımlamalar yapılmıştır. Denetim kalitesi üzerine uzun yıllar araştırmadan sonra, denetçinin faaliyetinin belirlenen yönergelerle göre gerçekleşip gerçekleşmediğini açık bir şekilde belirleyen tek bir gösterge çerçevesi oluşturmaktan hala uzak olan evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım yoktur. Farklı yaklaşımlara dayanan çeşitli tanımlar geliştirilmiştir. Daha da önemlisi, bu sürekli evrimde bir konudur ve literatürdeki tartışma artık çok açıktır. Finansal tablolarda yer alan verilerin doğruluğunun ve doğruluğunun sağlanması için artan bir ihtiyaç hissedildiğinden, denetim kalitesi kavramının yıllar içinde giderek daha önemli hale geldiği açıkça görülmektedir.

Bu çalışma denetim kalitesi üzerine 2019-2022 yılları arasında ulusal ve uluslararası yapılmış olan çalışmaların incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonucunda genel olarak denetçinin mesleki yeterliliği, kişiliği, tecrübesi, bağımsızlığı, mesleki özeni, itibarı, tarafsızlığı, mesleki şüphecilik ve etik kurallar, firma büyüklüğü, firma değeri, zaman bütçe baskısı, denetim rotasyonu, yönetim kurulu özellikleri, denetim ücretlerinin ve covid-19'un gibi etkenlerin denetim kalitesini etkilediğinin sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Kalite, Denetim Kalitesi,

AUDİTING QUALITY: A LİTERATURE REVIEW (2019-2022)

Abstract

Although much has been published about audit quality, there are still significant discrepancies in the literature. After two decades of study on audit quality, researchers are still far from establishing a single framework of indicators that decide, absolutely, if the activity of a statutory auditor has taken place in accordance with the criteria set out in the applicable standards. Several definitions have been established, each based on a distinct approach. Importantly, it is an issue that is always evolving, and the discussion in the literature is currently rather open. It appears that the notion of audit quality has been increasingly significant throughout the years, as there has been a rising requirement to assure the truth and accuracy of audits. The purpose of this research is to look at national and international studies on audit quality between 2019 and 2022. The study concluded that professional competence, personality, experience, independence, professional care, reputation, impartiality, professional scepticism, ethical rules, company size, company value, time budget pressure, audit rotation, board characteristics, audit fees, and covid-19 all influenced audit quality.

Keywords: Auditing, Quality, Auditing Quality

GİRİŞ

Bir işletmenin finansal bilgileri, alacaklılara, analistlere ve en önemlisi de yatırımcılara o şirketin finansal durumu ile ilgili değerlendirme yapılmasına ve bu doğrultuda kararlar almasına yardımcı olur. Bu nedendir ki finansal tabloların güvenilirliği oldukça önemli bir konudur. Bu noktada devreye denetçiler girmektedir. Çünkü denetçinin hizmeti denetim kalitesini koruyup mali tablolara olan güveni artırmayı sağlamaktır. Denetçi tarafından yapılan denetimin kalitesi işletmelerin finansal tablolarına ve raporlarına güvenilirlik katabilir. Dolayısıyla denetim kalitesi İşletmelere olan güveni arttırdığı gibi işletmelerin değeri üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir (Alsughayer, 2021).

Denetimin amacı; mali tabloların güvenilirliğini artırmanın yanında, işletme yönetiminin geleceğe dair daha isabetli kararlar almasına yardımcı olabilecek uzun vade de mali tablolar ile ilgili olarak tahlil, tahmin, denetim ve rapor hazırlama gibi konularda tecrübesini ve bilgisini arttıracak bilgiler sunmaktır (Doğan ve Hilal, 2019). Ayrıca

denetimin diğer amaçlarını da şöyle sıralayabiliriz; İşletmelerin sunduğu finansal tabloların genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ne derece uyduğu ve finansal tabloların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, finansal tabloların kalitesine güven sağlamak, olabilecek suistimal, hata ve hileleri ortaya çıkarmaktır. Son yıllarda şirketlerde yaşanan denetim skandallarından sonra denetimde kalite kavramı ortaya çıkmıştır (Bulut, 2021).

Bu bağlamda yaptığım çalışmanın amacı, denetim kalitesi konusunu ele almaktır. Bu amaçla ilk olarak denetim kalitesine ve denetim kalitesini etkileyen etmenler konusuna değinmiş olup, daha sonra denetim kalitesi ile ilgili 2019-2022 dönemlerini kapsayan denetim kalitesi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taramasında denetçinin mesleki yeterliliği, tecrübesi, bağımsızlığı, mesleki özeni, itibarı, tarafsızlığı, denetim ücreti, denetim rotasyonu firma büyüklüğü, zaman bütçe baskısı, firma değeri, yönetim kurulu özellikleri denetçi kişiliği, etik kurallar ve Covid-19 gibi değışkenlerin denetim kalitesine olan etkileri incelenmiştir. Son olarak araştırmanın sonucu özetlenmiştir.

1. DENETİM KALİTESİ

Denetim kalitesi, bir denetçinin önemli yanlışlıkları bulma yeteneği ve bu hataları açıklama isteğidir (Yunuarti, 2021). Bir denetçinin müşterisinin muhasebe sisteminde bir ihlal bulması ve raporlaması olasılığıdır (Apandi, vd. 2022). Müşteri tarafından yapılan ihtilallerin standartlara uygun olarak ortaya çıkarılması ve raporlanması olarak yürütölen bir denetim uygulamasıdır (Astuty, 2022). Denetçinin müşterinin finansal sistemdeki ihlallerini tespit etme ve ardından ihlali raporlamada sahip olduğu bir tutumdur. Müşterinin olası hatalarını bulmak için belirli bir yeterliliğe ihtiyaç olduğu ve denetçinin hatayı rapor etmesini sağlamak için müşteriden görünürde bağımsızlığa sahip olduğudur (Johnson ve Persson, 2021).

Denetim kalitesi ile ilgili yapılan tanımlara baktığımızda řu üç unsura dikkat çekilmektedir. Denetçinin yeterliliği, yani hataları bulma yeteneği, bulduğu hatayı rapor etme kabiliyeti ve denetçinin bağımsızlığı unsurlarıdır. Unutulmamalıdır ki iyi bir denetim hem denetçi itibarını hem ve firmanın itibarının artmasında önemli ve olumlu etkisi olan faktördür. Yapılan literatür taramasında da denetimin kalitesi üzerinde etkili olan bazı önemli faktörler dikkat çekmektedir. Bu faktörler; denetçinin mesleki

yeterliliği, denetçinin tecrübesi, denetçinin bağımsızlığı, denetçinin mesleki özeni ve şüpheciliği, denetçi rotasyonu, denetim ücreti, denetim firmasının büyüklüğü, zaman bütçe baskısı, denetim firmasının görev süresi, firma değeri, denetçi kişiliği, yönetim kurulu özellikleri, etik kurallar ve Covid-19 gibi tüm dünyayı etkisi altına alan etkenler olarak sıralanabilir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Yaptığımız çalışmanın bu bölümünde 2019-2022 dönemlerinde denetim kalitesi ile ilgili yapılmış olan yabancı ve yerli çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Araştırdığımız çalışmaların önemli bir kısmı aşağıdaki kısımda anlatılmıştır.

2.1. Denetim Kalitesi ve Denetçinin Mesleki Yeterliliği, Tecrübesi, Bağımsızlığı, Mesleki Özeni, İtibarı ve Tarafsızlığı

Kertarajasa vd., (2019), bu çalışmalarında denetçi etiği ve yetkinlik, bağımsızlık, gerekli mesleki özen, dürüstlük ve deneyimin denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Elde edilen verilerin sonuçlarına göre, yeterlilik, dürüstlük, dürüstlük ve gerekli mesleki özen değişkenlerinin olumlu etki ile denetim kalitesini önemli derecede etkilediğini ancak bağımsızlık ve deneyim değişkenlerinin denetim kalitesini önemli derecede etkilemediğini belirtmişlerdir. Prasanti vd., (2019), yaptıkları çalışmada DKI Jakarta'daki kamu muhasebesi firmalarında iş deneyiminin, yetkinliğin ve bağımsızlığın denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemek amacındadır. Çalışma sonuçlarına göre, iş deneyimi ve yetkinliğin denetim kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu, mesleki etik iş deneyiminin ve mesleki etik yetkinliğinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini güçlendirdiğini açıklamışlardır.

Puspitasari vd., (2019), denetçi yetkinliği, bağımsızlık ve mesleki şüpheciliğin denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. İncelemeler neticesinde denetçi yetkinlikleri, denetçi etiği ve mesleki şüpheciliğin denetim kalitesi ile arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğini müşteri baskısı, denetim süresi, denetim dışı hizmetler ve meslektaş incelemesinin denetim kalitesini etkilemediğini vurgulamışlardır. İsmail vd., (2019), çalışmalarında Malezya'daki kamu sektöründeki denetimin kalitesini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışma sonuçlarına göre kamu sektörü denetiminde denetim kalitesini etkileyen en önemli etkenin denetçinin yeterliliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca denetçinin denetim kalitesine ilişkin yeterliliği ile denetçinin bağımsızlığı

arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Ancak sonuçlara göre denetçinin iş yükünün denetimin kalitesi üzerine olumsuz ve önemsiz bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Putria ve Mardijuwonob (2020), muhasebeci firmalarda profesyonellik, yetkinlik, iş deneyimi ve denetçi bağımsızlığının denetim kalitesine olan etkilerini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda denetçilerin yetkinliği ve profesyonelliklerinin denetim kalitesi ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca denetçi bağımsızlığının ve iş deneyiminin denetim kalitesi ile herhangi bir ilişkisinin olmadığını sonucuna varmışlardır. Setiawan vd., (2020), Denetçi yeterlilik ve bağımsızlığının bilgi sistemi denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Yapılan çoklu regresyon analizlerine göre denetçi yeterliliğinin bilgi sistemleri denetimi kalitesi üzerinde etkisinin olduğunu açıklamışlardır.

Suhendra (2021), makalesinde gerekli mesleki özen, yetkinlik ve denetçi deneyiminin denetim kalitesine etkisini araştırmak amacıyla Bandung'daki Kamu Muhasebesi firmasında yapılan anketler sonuçlarına göre yetkinlik, mesleki özen ve deneyim değişkenlerinin denetim kalitesini etkilediğini belirtmiştir. Pinatik (2021), bu çalışmada denetçinin yeterliliği, bağımsızlığı ve duygusal zekâsının denetim kalitesine olan etkisini incelemiştir. Sonuçlara göre denetçinin yeterliliği, bağımsızlığı ve duygusal zekâsının denetim kalitesi üzerinde pozitif ve anlamda bir etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Seliamang ve Tapatfeto (2021), bu çalışma yetkinlik ve bağımsızlığın denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Elde edilen verilere göre denetçi yetkinliği ve denetçi bağımsızlığının denetim kalitesini etkilediğini belirtmişlerdir. Wicaksono ve Mispiyanti (2021), yetkinlik, bağımsızlık, duygusal bölüm, manevi bölüm ve denetim süresinin denetim kalitesi üzerine etkisini araştırmak amacıyla yaptıkları çalışma sonuçlarına göre; yeterlilik, bağımsızlık, duygusal bölüm, manevi bölüm ve denetim süresinin denetim kalitesi üzerinde önemli bir pozitif etkisinin olduğunu belirtmektedirler. Roohbakhsh ve Kazemzadeh (2021), İran'da yaptıkları çalışmanın amacı denetçi mesleki yeterliliği, iş tecrübesi, hesap verilebilirliği, objektifliğinin ve motivasyonunun denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışmanın sonuçlarına göre denetçinin mesleki yeterliliği, tarafsızlığı ve hesap verilebilirliği denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunun sonucuna varmışlardır.

Apandi vd. (2022), araştırmalarında yeterlilik, dürüstlük ve kısmi mesleki şüpheciliğin

denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Yapılan anket sonuçlarına göre yeterlilik, dürüstlük ve kısmi mesleki şüphecilik değişkenlerinin denetim kalitesi üzerindeki önemli bir pozitif bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Lenggono (2022), çalışmasında denetçi yeterliliği, bağımsızlığı ve ahlaki muhakemenin denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemek amacındadır. Bu çalışmanın bulgularına göre denetçi uzmanlığının denetim kalitesi üzerinde kısmen önemli bir etkiye sahip olduğunu, bağımsız denetçilerin denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu ve bunların yanında ahlaki muhakemenin de denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir.

Meini vd., (2022), iş deneyimi bağımsızlık, denetçi yetkinliği ve zaman bütçe baskısının denetim kalitesi üzerindeki etkilerini analiz etmek amacındadır. Yapılan anket çalışmasının sonuçlarına göre yetkinlik, iş deneyimi ve zaman bütçe baskısının denetim kalitesini kısmen etkilediğini, bağımsızlığın ise denetim kalitesini etkilenmediği sonucuna varmışlardır. Hardiyanto vd., (2022), araştırmalarını denetçilerin denetim kalitesine yönelik bağımsızlıklarını ve iş deneyimlerini analiz etmek amacıyla yapmışlardır. Sonuçlara göre iş deneyimine ve bağımsızlığın denetim kalitesini iyileştirebileceğini göstermektedir. Wahzuni ve Setiawati (2022), yaptıkları çalışmanın amacı, bağımsızlık, dürüstlük, yeterlilik, deneyim ve tarafsızlığın denetim kalitesi üzerindeki etkisini belirlemektir. Analiz sonuçlarında bağımsızlık deneyimin ve yetkinliğin denetim kalitesini etkilediğini, tarafsızlık ve dürüstlüğün denetim kalitesi üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığını açıklamışlardır. Blum vd., (2022), personel denetçi itibarının denetim kalitesini artırıcı eylemler üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda bir denetçinin algılanan itibarının, denetim kalitesini arttırıcı etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

2.2. Denetim Kalitesi ve Denetim Rotasyonu

Narayanaswany ve Raghunandan (2019), zorunlu denetim firması rotasyonunun denetim kalitesi, denetim ücretleri ve denetim pazarı yoğunlaşması üzerine üzerindeki etkisini Hindistan'da araştırmışlardır. 2014-2017 yılları arasında firmalardan elde edilen verilere göre, zorunlu denetim firması rotasyonunun denetim kalitesini iyileştirdiğini, denetim piyasası rekabetini arttırdığını ve denetim maliyetlerini azalttığını söylemişlerdir.

Kalanjati vd., (2019), çalışmalarında denetim ortağı ve denetim firması düzeyinde denetim rotasyonu ile denetim kalitesi arasındaki ilişki araştırmışlardır. Araştırmalar sonucunda denetim ortağı düzeyinde rotasyonların denetim kalitesini arttırdığını ve denetim ortağı rotasyonlarının Kümülatif sayısının denetim kalitesi ile pozitif ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

Widyaningsih, vd., (2019), yaptıkları çalışmada denetim rotasyonu politikasındaki değişikliklerin Endonezya'da denetim firması rotasyonu ile denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi etkileyip etkilemediğini araştırmışlardır. Çalışmanın neticesinde herhangi bir zorlayıcı düzenleme olmadan yani gönüllü denetim rotasyonun denetim kalitesini iyileştirmede daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ardhani vd., (2019), çalışmalarının amacı denetim rotasyonunun denetim kalitesi üzerindeki etkisini ve aynı zamanda denetçi bağımsızlığı ile denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın verilerine göre denetçi rotasyonunda denetim kalitesi üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığını saptamışlardır. Ancak denetçi bağımsızlığının denetim kalitesi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Karaaslan (2019), yaptığı çalışmanın amacı denetim rotasyonunu denetim kalitesi üzerindeki etkisini ölçmek ve aynı zamanda konuyla ilgili düzenleyici kurumlara öneriler sunmaktır. Bu amaçla kamu ve özel kesim bankalarının, proje kredileri tahsis departmanı, kredi faiz birimleri ve kredi tahsis birimlerinin departmanlarında çalışan uzmanların katılımı ile elde edilen verilere göre zorunlu denetim rotasyonunun denetim kalitesini olumsuz etkilemeyeceği ve uzmanlaşmayı da azaltmayacağı sonucuna varmıştır.

Kirana ve Ramantha (2020), 2014-2018 yılları arasında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören 81 imalat şirketleri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmanın amacı denetçi rotasyonu ile denetçi uzmanlığı, denetim süresi ve zaman baskısının denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Sonuç olarak denetim rotasyonunun ve denetçi uzmanlığının denetim kalitesini etkilemediğini ancak denetim süresinin ve zaman baskısının denetim kalitesini etkilediğini belirtmişlerdir. Kuang vd., (2020), Amerika Birleşik Devletleri'nde zorunlu denetim ortağı rotasyonları ile denetim kalitesi üzerine yaptıkları çalışmada denetim kalitesi vekilleri ve çeşitli kontrol grupları arasında rotasyonla denetim kalitesini önemli ölçüde iyileştiren tutarlı kanıtlar bulamamışlardır.

zger ve Tuğay (2020), çalışmalarını bağımsız denetçilerin algılarına göre denetimde

zorunlu rotasyonun denetçi kalitesine ve denetim bağımsızlığına etkisini, ayrıca denetim kalitesi ile rotasyon arasındaki ilişkide denetçi bağımsızlığının aracılık rolünü tespit etmek amacıyla yapmışlardır. Değerlendirmelere göre, denetim rotasyonunun denetim kalitesini ve denetçi bağımsızlığını olumlu yönde etkilediğini ve denetim kalitesi ile rotasyon arasında denetçi bağımsızlığının aracılık etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir.

2.3. Denetim Kalitesi ve Denetim Ücreti

Ayu vd., (2019) çalışmalarında 2012-2016 yılları arasında Endonezya MKB işlem gören çeşitli tüketim ve sanayi malları sektöründeki imalat şirketlerinin alt sektörlerinde şirket büyüklüğü ve denetim ücretinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda denetim ücretinin ve şirket büyüklüğünün denetim kalitesi üzerinde bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Salehi vd., (2019), mali krizin denetim kalitesi ve denetim ücreti üzerindeki etkisini incelemek amacıyla İran'da yapılan araştırmada denetim kalitesi ile denetim ücretlerinin yapışkanlığı arasında anlamlı bir ilişkin olmadığı ve ayrıca mali krizin denetim kalitesi ve denetim ücreti arasında hiçbir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Agustini ve Siregar (2020), Endonezya borsalarında denetim ücreti, denetim süresi, denetim rotasyonunun denetim kalitesi üzerine etkilerini araştırmışlardır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre denetim ücretinin, denetim rotasyonunun ve denetim süresinin kısmen veya aynı anda denetim kalitesi üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Suwarno vd., (2020), yaptıkları çalışmanın amacı 2014-2018 Endonezya Menkul Kıymetler borsasında işlem gören yiyecek ve içecek şirketlerinde denetim ücreti, denetim rotasyonu, denetim denetçi itibarı ve denetim görev süresinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemektir. Elde edilen sonuçlara göre denetim ücreti, denetim rotasyonu, denetçi itibarı ve denetim görev süresinin denetim kalitesi üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Yuniarti vd., (2021), çalışmalarında Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören imalat şirketleri üzerinde yapılan araştırmayla denetim ücretlerini ve denetim görev süresinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Verilerden elde edilen sonuçlara göre denetim ücretinin denetim kalitesini etkilemediğini ama görev süresinin denetim kalitesine etkilediğinin sonucuna ulaşmışlardır. Salim ve Raharja (2022), çalışmalarında denetim ücreti ve denetim çabalarının denetim kalitesi üzerindeki etkisini

incelemek amacıyla yapılan çalışmada Endonezya'daki imalat şirketleri üzerinden yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre denetim ücretlerinin denetim kalitesi üzerinde olumlu ve anlamlı etkilerinin olduğunu toplamışlardır.

2.4. Denetim Kalitesi ve Firma Büyüklüğü

Alsmairat ve diğerleri (2019), Ürdün'de 200 denetçi ile yaptıkları anket çalışmasında denetim firmasının büyüklüğü ve denetim görev süresinin denetim kalitesine olan etkilerini incelemişlerdir. Anket verilerine göre denetim firmasının büyüklüğü ile denetim süresi ve denetim kalitesi arasında anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Daha öncede belirttiğimiz Agu, Isa ve Apit (2019), yaptıkları çalışmada şirket büyüklüğünün denetim kalitesi üzerinde etkili olduğu yani şirket büyüklüğünün artması ile denetim kalitesinin de artıracadığını belirtmişlerdir. Sarı, Diyanti ve Wijayanti(2019), makalelerinde muhasebe firma büyüklüğü, denetim rotasyonu, denetim creti ve denetçi uzmanlığının denetim kalitesine olan etkilerini araştırmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre muhasebe firmasının büyüklüğü, denetim rotasyonu ve denetim ücretinin denetim kalitesini etkilemediğini ancak denetçi uzmanlığı ve denetim süresinin denetim kalitesini etkilediğini belirtmişlerdir.

Priyanti ve Dewi (2019), denetim rotasyonu, denetim süresi, kamu muhasebesi firması büyüklüğü ve müşterinin şirket büyüklüğünün denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptıkları çalışmadan elde edilen verilere göre müşterinin şirket büyüklüğünün denetim kalitesi üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğunu, denetim süresi ve kamu muhasebesi firma büyüklüğünün denetim kalitesi üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını ve denetim rotasyonunun denetim kalitesi üzerinde olumsuz ve anlamlı bir etkisinin olduğunun sonucuna ulaşmışlardır. nder ve İrkrc (2020), çalışmalarının amacı; Borsa İstanbul 100 Endeksine kayıtlı şirketlerin finansal performansları ile bağımsız denetim kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Elde edilen sonuçlara göre bağımsız denetim şirketinin büyüklüğü ve aktif karlılık oranı arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğu ve buna ek olarak şirket büyüklüğü ile şirketlerin aktif karlılık oranı ve kaldıraç oranı arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiler olduğunu belirtmişlerdir.

El Deeb ve Ramadan (2020), firma büyüklüğü, finansal sıkıntı ve denetim kalitesinin kazanç yönetimi üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yaptıkları çalışma sonuçlarına

göre, şirket büyüklüğünün denetimi yönetimi üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını ancak finansal sıkıntı ve denetim kalitesinin kazanç yönetimi uygulamalarını önemli ölçüde etkilediğini vurgulamışlardır. Daoud (2020), yaptığı çalışmasında denetim firması büyüklüğü, denetçi görev süresi, kurumsal mülkiyet, yönetim kurulu özelliklerinin denetçi bağımsızlığına etkisine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Sonuçlar, denetim firması büyüklüğünün, kurumsal sahiplerin ve yönetim kurulu bağımsızlığının denetim kalitesini önemli ölçüde ve olumlu etkilediğini, denetçi görev süresi ve kurul çeşitliliğinin denetçi bağımsızlığı ile anlamlı bir ilişkinin olmadığını açıklamıştır.

Aca vd., (2020), Nijerya borsasında kote sigorta şirketlerinin firma değeri ve denetim kalitesi arasındaki ilişki incelemek amacıyla yaptıkları çalışmanın sonuçlara göre denetim firması büyüklüğü ile firma değeri arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu, denetim firmasının görev süresi firma değeri ile negatif ilişkilidir ancak istatistikler olarak anlamlı bir ilişki olduğunu, denetim ücretlerinin firma değeri üzerinden önemli ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu, şirket büyüklüğünün şirket değeri üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu ancak şirket yaşı ile şirket değeri arasında pozitif ama istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.5. Denetim Kalitesi ve Zaman Bütçe Baskısı

Amiruddin (2019), yaptığı çalışmanın amacı, zaman baskısı, iş-aile çatışması ve rol belirsizliğinin denetim kalitesine etkisi araştırmaktır. Verilerden elde edilen sonuçlarına göre zaman baskısı, rol belirsizliğini ve iş-aile çatışmasının her birinin iş stresi yoluyla denetim kalitesini düşürme davranışı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna dair tüm testler üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Amalia, Sutrisno ve Baridwan (2019), zaman baskısı ile bağımsızlık ve denetim prosedürünün denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre zaman ile bağımsızlık ve denetim prosedürünün denetim kalitesini olumlu yönde etkilediğinin sonucuna varmışlardır.

Qatamin (2020) ise yaptığı çalışmada zaman baskısının denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Ürdün'deki vaka çalışması ile anket çalışması yapılmıştır. Sonuçlar zaman baskısının erken imzalar üzerinde etkisinin olduğunun sonucuna varmıştır. Astuty vd., (2022) araştırmalarında gerekli mesleki özen, zaman bütçe baskısı ve işlevsiz davranışların denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Elde edilen

verilere göre gereken mesleki özenin, zamanın ve bütçe baskısının denetim kalitesi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ve işlevsiz davranışın ise olumsuz bir denetim etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır. Muhammad vd., (2022), denetim firmasının görev süresi, denetim kalitesini nasıl etkiler? sorusuna yanıt aramışlardır. Araştırmanın sonucunda denetim süresinin uzun olması, kamu muhasebesi firması tarafından sağlanan denetim kalitesinin de o derecede yüksek olduğunu ve ayrıca denetim süresinin artmasıyla birlikte denetçinin müşterinin iş ortamı ve süreçleri ile ilgili bilgi ve yetkinliğinin de arttığını belirtmişlerdir

2.6. Denetim Kalitesi ve Firma Değeri

Wijaya (2020), Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören imalat şirketlerinde denetim kalitesinin firma değeri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmış bu çalışmanın popülasyonunu bütün imalat şirketleri oluşturmaktadır. Elde edilen verilere göre Endonezya Menkul kıymetler Borsasında işlem gören imalat şirketlerinde denetim kalitesinin firma değeri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Phan vd., (2020), yaptıkları çalışmayı denetim kalitesinin şirket performansı üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla yapmışlardır. Sonuç olarak şirketlerin mali performansını olumlu yönde etkilediğini ve ayrıca denetim kalitesinin müşteri sadakatini ve çalışan memnuniyetini de olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Tache (2021), çalışmasında denetim kalitesine kazanç yönetimin etkisinin olup olmadığını araştırmış ve bu doğrultuda 2010- 2019 yılları arasında 14 ülkeden oluşan örneklem analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre denetim kalitesi ile kazanç yönetimi arasında pozitif ilişkinin olduğunu ve UFRS kapsamındaki finansal raporlamanın doğruluğundan büyük ölçüde etkilendiğinin sonucuna ulaşılmıştır. Yolandita ve Cahyonowati (2022), Endonezya'da 2016'dan 2020'ye kadar finansal hizmet sektöründeki sinyal teorisine dayalı denetim kalitesinin firma değeri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada denetim kalitesinin Endonezya finansal hizmet sektöründe firma değeri üzerinde önemli ölçüde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu açıklamışlardır.

2.7. Denetim Kalitesi ve Yönetim Kurulu Özellikleri

Alhababsah (2019), Sahiplik yapısı ve denetim kalitesi üzerine Ürdün'de bir araştırma yapmıştır. Elde edilen verilere göre yüksek denetim kalitesinin sağlanmasında ailenin,

bankaların ve devlet mülkiyetinin önemli etkenler olduğunu söylemektedir. Ayrıca bir kuruluşun yabancılara ait olması veya kuruluşun finansal bir kuruluş olması denetim kalitesini etkilemediğini de belirtmektedir. El-Habashy (2019), yaptığı makalenin amacı, Mısır borsasında işlem gören firmalarda muhasebe muhafazakarlığı seviyesini etkileyen kurumsal yönetim özelliklerini araştırmaktır. Araştırma sonuçlarına göre yönetim kurulu bağımsızlığı ve denetim kalitesinin muhasebe muhafazakarlığı ile önemli bir pozitif ilişkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Khudhair, Al-Zubaidi & Raji (2019), İran'da yaptığı bu çalışmasının amacı, seçilmiş firmalarda yönetim kurulu büyüklüğü, denetim komitesi uzmanlığı ve bağımsızlığı ve denetim komitesi toplantıları gibi iç ve dış yönetim mekanizmalarının denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışma sonuçlarına göre denetim kalitesi ile denetim komitesindeki icracı olmayan yöneticilerin yüzdesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu açıklamıştır.

Saidu ve Aifuwa (2020), çalışmalarını Nijerya'da borsaya kayıtlı imalat şirketlerinin yönetim kurulu özelliklerinin denetim kalitesi üzerindeki araştırmak amacıyla yapmışlardır. Elde edilen verilere göre yönetim kurulu özelliklerinin denetim kalitesini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Ancak bulgulara göre yönetim kurulunun büyüklüğün denetim kalitesi üzerinde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtmişlerdir. Akçakanat ve Aksoy (2021), yaptıkları çalışmanın amacı, 2016 - 2020 yılları arasında metal eşya sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin verileri kullanılarak, denetim kalitesi ve kurumsal yönetimin işletme performansına olan etkilerini incelemektir. Sonuçlara göre şirketlerin denetim firmaları tarafından denetlenmesi özkaynak varlıklarını pozitif yönde etkilediği ve kurumsal yönetim komite toplantı sayılarının da şirketlerin aktif karlılığı üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu belirtmişlerdir.

2.8. Denetim Kalitesi ve Denetçi Kişiliği

Sujarwo (2020), denetçinin denetim kalitesine ilişkin tespitini gözden geçirmek amacıyla yaptığı çalışmada, profesyonel şüphecilik, kontrol odağı ve bağımsızlığın denetim kalitesi üzerinde güçlü bir etkisinin olduğunu belirtmektedir. Sepehri, vd. (2020), çalışmalarının amacı, denetçilerin kişilik tipleri ile denetim etik kurallarına bağlılık derecesini araştırmaktır. Analiz sonuçlarına göre kişilik tipinin "uyumluluk" olduğunu göstermektedir. Yani kişilik tipi denetçilerin etik kurallara uyma derecesi ile yakından ilişkilidir.

Safarzadeh vd., (2020), çalışmalarında Sayıştay denetçilerinin kişilik tipinin denetim kalitesine etkisini araştırmışlardır. Araştırma yöntemi olarak tarama araştırması ve uygulamalı araştırma yapılmıştır. Verilerden elde edilen sonuçlara göre, Yargıtay denetçilerinin kişilik tipinin denetim kalitelerini etkilediğini ancak kişilik tipi ile denetim kalitesi arasındaki ilişkide denetçinin cinsiyetinin düzenleyici bir rol oynamadığını belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak kişilik türleri arasında yönetim kalitesi üzerinde en yüksek etkiye sahip olan geleneksel tip, en az etkiye sahip olan ise araştıran tip olduğunu belirtmişlerdir.

Nasirpour vd., (2021) alışmaları, denetim kuruluşlarında ve bağımsız denetim şirketlerinde kişilik organizasyonu, iş stresi ve ego gücünün denetim kalitesini olan etkisini araştırmaktır. Çalışma sonucunda kişilik organizasyonu ve ego gücü değişkenlerinin denetim kalitesi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu, iş stresinin isenemli ve ters bir etkiye sahip olduğunu açıklamışlardır. Zhou ve diğerleri (2022), in'de yaptıkları araştırmada hayırsever denetçilerin daha iyi denetim kalitesini sağlayıp sağlamadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda hayır faaliyetlerinde bulunan denetçilerin daha iyi denetim kalitesi sağladıklarının sonucuna varmışlardır. Samagaio ve Felicio (2022), denetçinin kişiliğinin denetim kalitesine olan etkisini incelemişlerdir. Yöntem olarak kısmı en kck kareler yapısal eşitlik modeli ve bulanık küme nitel karşılaştırmalı analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre açıklık, uyumluluk ve vicdanlılıkzellikleri denetçilerin profesyonel şüpheciliği ile pozitif ilişkili olduğunu belirtmişlerdir.

2.9. Denetim Kalitesi ve Etik Kurallar

Setyowati vd. (2021), çalışmalarının amacı, görev karmaşıklığı ile mesleki bilgi ve denetçi etiğinin denetim kalitesine etkisini analiz etmektir. Analiz sonuçlarına göre mesleki bilgi ve denetçi etiği değişkeni denetim kalitesinde pozitif ve anlamlı etki verirken görev karmaşıklığı, mesleki bilginin denetim kalitesi üzerindeki etkisini hafifletmez, ancak denetçi ettiğinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini orta düzeyde bir değişken olarak etkiler. Alsughayer (2021), çalışmasının amacı, denetçi ettiği, yetkinliği ve dürüstlüğünün denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırmanın sonuçlarına göre etik, yeterlilik ve drstlkzelliklerinin denetim kalitesi üzerindenemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Kartika vd., (2021), eyalet mfettişliğinde etik, mesleki şüphecilik ve eğitim düzeyinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini

incelemektir. Araştırma bulgularına göre etik, mesleki şüphecilik ve eğitim düzeyinin kalite denetimlerini hem kısmen hem de eř zamanlı olarak etkilediğini belirtmişlerdir.

Suratman, Puspita ve Manurung (2021), araştırmalarının amacı Bekasi bölgesindeki kamu muhasebe bürolarına müdahale eden denetçilerin çalışma disiplini ile mesleki etik, profesyonellik, bağımsızlık ve denetim hesap verilebilirliğinin denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırmanın bulgularına göre mesleki ettiğin ve bağımsızlığın denetçilerinin çalışma disiplini üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu, ancak hesap verilebilirlik, profesyonellik ve denetim kalitesinin denetçilerin çalışma disiplini üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca mesleki etik, bağımsızlık, hesap verilebilirlik ve profesyonelliğin denetim kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Ardillah ve Chandra (2022), yaptıkları çalışmanın amacı, denetçi ettiği, denetçi bağımsızlığı, gerekli mesleki özen ve denetçi deneyimi gibi finansal tabloların sunumunda yanlışlık riskini azaltabilecek denetim kalitesini etkileyen bileşenleri analiz etmektir. Yapılan analiz sonuçlarına göre, denetçi ettiği ve denetçi bağımsızlığının denetim kalitesini etkilemediğini ancak gerekli mesleki Özen ve deneyimin denetim kalitesi üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

2.10. Denetim Kalitesi ve Covid-19

Albitar vd. (2020), COVID-19'un denetim kalitesine olan etkilerini incelemişlerdir. İncelemeler neticesinde COVID-19 sosyal mesafesinin denetim ücretlerini, işletmenin sürekliliği değerlendirilmesini, denetim personeli maaşlarını, denetim insan sermayesini ve denetim çabasını büyük ölçüde etkileyeceğini ve bunların sonucunda denetim kalitesi üzerinde ciddi bir etki yaratacağını belirtmişlerdir. Akrimi (2021), Suudi denetçilerin bakış açısıyla COVID-19'un denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yaptığı bu çalışmada, elde edilen verilerine göre, COVID-19'un denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkisinin olduğu sonucuna varmıştır.

Saleem (2021), araştırmasında Covid-19'un Ürdün'deki denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemiştir. Covid-19'un Ürdün'deki denetim kalitesini etkilediğini ve sosyal mesafe ve hareket kısıtlamaları nedeniyle denetçilerin uygun kanıt toplamakta zorluklarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Nurcahya ve Agustina (2021), çalışmalarında etik bağımsızlık ve denetim ücretlerinin Covid-19'un etkisi olarak denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Elde edilen veriler neticesinde bağımsız değişkenlerin covid-19

salgınında denetim kalitesini etkilediğini, denetim ücretinin denetim kalitesi üzerinde bir etkiye sahip olduğunu ama etik değişkenlerin denetim kalitesi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Johnson ve Persson (2021), Covid-19'un denetim kalitesini nasıl etkileyeceğine dair nitel bir çalışma yapmışlardır. Sonuç olarak denetçi müşteri ilişkisinde denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını, denetçi bağımsızlığında da önemli bir etkisinin olmadığını ancak denetim kalitesini tehdit ettiğini vurgulamışlardır. Hazaea vd., (2022), çalışmalarında Suudi Arabistan ve Yemen'deki denetim ücretleri, denetçi maaşları ve denetim prosedürleri olmak üzere bu üç denetim boyutunun araştırılmasına dayalı olarak Covid-19'un denetim kalitesi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın verilerine göre Covid-19'un denetim personeli maaşlarını, denetim prosedürlerinin ve denetim ücretleri üzerinde yıkıcı etkisi nedeniyle denetim kalitesini önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir. Demirkol ve Kızıl (2021) Covid-19 Sürecinde kanıt elde etme, denetimin planlanıp raporlanması, denetim ücretleri, uzaktan çalışma gibi etmenler denetim kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

3. SONUÇ

Denetim kalitesi, farklı insanlar için farklı tanımlara sahip bir kavramdır. Finansal tablo kullanıcıları, şirket finansal tablolarının önemli bir hata içermediğine ve hile yapmadığına dair mutlak güvence sağlamak için denetim raporlarına güvenmektedir. Denetim kalitesi literatürde çeşitli bakış açıları içinde incelenmiştir. İncelememizi, farklı boyutlardan denetim kalitesiyle ilgili konulara odaklandırılmıştır. Her durumda, denetim kalitesi ile ilgili bilgi birikimine katkıda bulunan son çalışmalar tartışılmıştır.

Çalışma sonuçlarına göre denetim kalitesini etkileyen etmenler üzerinde yapılan araştırmalar ülkeler arasında bazı farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin bağımsızlığın denetim kalitesi üzerinde genel olarak olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmış olsa da Kertarajasa vd., (2019), Putra ve Mardijuwonob (2020), Endonezya'da, Meini vd., (2022) Güney Jakarta'da yaptıkları çalışmaların neticesinde bağımsızlığın denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir.

Genel olarak yapılmış olan yerli ve yabancı çalışmalar incelendiğinde elde ettiğimiz verilere göre denetçinin mesleki yeterliliği, tecrübesi, bağımsızlığı, mesleki özeni, itibarı ve tarafsızlığı gibi değişkenlerin denetim kalitesi üzerinde anlamlı ve pozitif etkisinin

olduğunu, denetim rotasyonunun, firma büyüklüğünün ve firma değerinin denetim kalitesi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, denetçi yeterliliği, dürüstlüğü ve kısmi mesleki şüpheciliği, denetçi kişiliğinin ve etik kurallarının denetim kalite üzerinde etkilerinin olduğunun sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde ise zaman bütçe baskısının denetim kalitesi üzerindeki etkilerine bakıldığında, denetim süresinin uzun olması denetim kalitesini artıracadığını ancak zaman baskısının erken imzalar üzerinde etkilerinin olacağını yani denetim kalitesini olumsuz etkilediğinin sonucuna varılmıştır. Denetim kalitesi ve yönetim kurulu özelliklerini araştıran çalışmalar incelendiğinde yönetim kurulunun bağımsızlığı, yönetim kurulu büyüklüğü ve yönetim komitesi toplantı sayılarının denetim kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunun sonucuna ulaşılmıştır. Denetim kalitesi ve denetim ücreti arasındaki ilişkiye bakıldığında genel olarak denetim ücretlerinin denetim kalitesine olumlu etkilerinin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Fakat Salim ve Rajarha (2022) ve Agu vd., (2019), denetim ücretlerinin denetim kalitesi üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda son olarak 2019 yılından beri dünyayı etkisi altına alan Covid-19'un denetim kalitesine olan etkileri incelenmiştir. Literatür sonuçlarına göre Covid-19'un denetim kalitesi üzerinde önemli etkilerinin olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak denetim faaliyeti yapılırken bu süreç muhasebede genel kabul görmüş standartlara göre ve ayrıca muhasebe ilke ve prensiplerine göre yapılırsa da denetim faaliyeti sürecinde etkili olan en önemli unsur denetçidir. Bu sebeptendir ki denetçinin mesleki eğitimi, tecrübesi, kişiliği, mesleki özeni ve tarafsızlığı gibi denetçi özellikleri denetim kalitesi üzerinde önemli etkilerinin olduğu unutulmamalıdır. Yüksek kaliteli denetime sahip olmanın önemi nedeniyle, daha fazla araştırmacı müşteri hizmetleri memnuniyeti, müşteri sadakati, denetçi değiştirme ve denetçi devri gibi denetim kalitesiyle ilgili diğer alanları araştırmalıdır. Denetim çabası sorununa daha fazla ışık tutabilecek bir diğer uzantı, kurumsal yönetim özelliklerinin analize dahil edilmesidir (örneğin, yönetim ve yönetim kurulu üyeliğinin kalitesi ve bağımsızlığı; iç denetim hususları). Bununla birlikte bilgi teknolojilerinin denetim faaliyetlerinde kullanılmasına yönelik çalışmaların artırılması gerekmektedir. Özellikle son teknolojik gelişmeler bilgi teknolojilerinin denetimin kalitesine etkileri araştırmacılar açısından yeni ve önemli bir alan oluşturacaktır.

KAYNAKLAR

- Aca, A. I., Musa, F. & Garba, M. (2020). Audit quality and firm value of listed insurance companies in Nigeria. *GSJ*, 8(7), 2083-2099
- Agustini, T., & Siregar, D. L. (2020). Pengaruh fee audit, audit tenure dan rotasi audit terhadap kualitas audit di Bursa Efek Indonesia. *Jurnal EMBA: Jurnal Riset Ekonomi, Manajemen, Bisnis dan Akuntansi*, 8(1), 637-646.
- Akçakanat, Ö. & Aksoy, F. (2021). Kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin işletme performansına etkisi, *İda Akademi Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 4 (2),71- 86.
- Akrimi, N. (2021). The limpact of coronavirus pandemic on audit quality: the perceptions of Saudi auditors, *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 25 (2), 1-7.
- Albitar, K. Gerged, A.M. Kikhia, H. & Hussainey, K. (2020). Auditing in times of social distancing: the effect of COVID- 19 on auditing quality, *International Journal of Accounting and Information Management*, 29 (1), 169- 178.
- Alhababsah, Ş. (2019). Ownership structure and audit quality: An empirical analysis considering ownership types in Jordan, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, 71-84.
- Alsmairat, YY., Yusaff, WS., Ali, MA. & Ghazalat, AN. (2019), The effect of audit tenure and audit firm size on the audit quality: Evidence from Jardanian auditors, *International Journal of Business and Technopreneurship*, 9 (1), 15-24.
- Alsughayer, S. (2021). Impact of auditor competence, integrity and ethics an audit quality in Saudi Arabia, *Open Journal of Accounting*, 10 (4), 125- 140.
- Amalia, FA., Sutrisna, S.& Baridwan, Z. (2019). Audit quality: Does time pressure influence independence and audit procedure compliance of auditor?, *Accounting and Investment Journal*, 20 (1), 130-144.
- Amiruddin, A. (2019), Mediating effect of work stress on the influence of time pressure, work family conflict and role ambiguity quality reduction behavior, *International Journal of Law and Management*, 61 (2), 434- 454.
- Apandi, H. Maruti, D.R. Silviana & Sinaga O. (2022). The effect of competence,

- intergrity and scepticism of audit professionals, on audit quality (Case study At The Regional Inspectorate of West Bandung Regency), *Central Asia And The Caucasus*, 23 (1), 3535- 352.
- Ardhani, L., Subroto, B., & Hariadi, B. (2019). Does auditor independence mediate the relationship between auditor rotation and audit quality?. *Jabe (Journal of Accounting and Business Education)*, 4(1), 1-10.
- Ardillah, K. & Chandra, R. (2022). Auditor independence, auditor ethics, auditor experience and due professional care on audit quality, *Accounting Profession Journal (APAJI)*, 4 (1), 49- 60.
- Asrining Puri, G.P. & Gruben, F. (2022). The effect of time budget pressure and dysfunctional auditor behavior on audit quality: A case study in an audit firm in Indonesia, *Diponegoro Journal of Accounting*, 10 (4), 1-12.
- Astuty, W., Anindya, DA., Ovami, DC. & Fajar, P. (2020). The Impact of due professional care, Time budget pressure and dysfunctional behavior on audit Quality, *Academy of Entrepreneurship Journal*, 28 (1), 1-10.
- Ayu, PD. Apit, SW. & Ida, R. (2019). The influence of company size and audit fee on audit quality, advances in economics, *Business and Management Research*, 65, 371- 375.
- Blum, ES., Hatfield, RC. & Houston, RW. (2022). The effect of staff auditor reputation on audit quality enhancing actions, *The Accounting Review American Accounting Association*, 97 (1), 75- 97.
- Bulut, N. (2021). Denetçinin mesleki deneyiminin denetim kalitesi etkisi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 24 (1), 197- 208.
- Dao, M., Xu, H. & Liv, U. (2019). Impact of the disclosure of audit engagement partners on audit quality: Evidence from the USA, *International Journal of Auditing*, 23 (1), 112- 124.
- Daoud, K.A.A. (2020). An Investigation into the effect of audit firm size, auditor tenure, institutional ownership, board characteristics on auditor Independence, *International Journal of Management Practices*, 13 (4), 462- 477.

- Demirkol, O & Kızıl, C (2021), Covid-19 sürecinin denetim kalitesi üzerindeki etkisi. O. Özdemir ve S. Boğa (Editörler). *Yeni Milat: COVID-19, İktisadi, Finansal ve Kurumsal Yönleriyle*. Ankara: Gazi Kitabevi, s.137-161'deki makale.
- Doğan, B. & Hilal, E. (2019). *Türkiye 'de Muhasebe Denetimi*, İktisat yayınevi
- El Deeb, MS. & Ramadan, MS. (2020). The impact of financial distress, firm size and audit quality on earnings management evidence from companies listed in the egyptian stock exchange, *Alexandria Journal of Accounting Research*, 4 (3), 1-48.
- El-Habashy, E. (2019). The effect of corporate governance attributes on accounting conservatism in Egypt, *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 23(3), 1-18.
- Hardiyanto, A. vd. (2022), The professional etiquette moderating the correlation between auditor's independence and job experience toward audit quality (A study case of tax investigator in the tax directorate general regional Office Central Java I), *Journal of Economics and Public Health*, 1 (1), 1-12.
- Hazaea, S. A., Mosab I. T., Rahman. A.A.A.A., Saleh F. A. K., Jinyu, Z. & Gin, H.C. (2022) Impact of the COVID-19 pandemic on audit quality: Lessons and opportunities, *Emerging Science Journal*, 6, 71-86.
- Ismail, A.H., Merejok, N binti M., Mat Dangi, M.R.M. & Saad, S. (2019). Does audit quality matter in Malaysian public sector auditing?, *Journal of Academia*, 7 (1), 102- 116.
- Johnson, C. & Persson, N. (2021). *Auditing in times of change: A qualitative study on how Covid- 19 will affect audit quality*, Master's programme in accounting and financial management, specialization: Financial accounting, Department of Business Studies
- Kalanjati, D.S., Nasution, D., Jonnegard, K. & Sutedio, S. (2019), Auditor rotations and audit quality: 17 perspective from cumulative number of audit partner and audit firm rotations, *Asian RİVIEW of Accounting*, 27 (4), 639- 660.
- Karaaslan, D. (2019), *Denetim kalitesi ve rotasyon: ülkemizde algılanması*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim

- Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kartika, MR., Fitriana, F. & Yuliaty, F. (2021). Ethics, Education level and professional skepticism on audit quality, *Journal Riset Akuntansi Kontemporer*, 13 (1), 32- 36.
- Kertarajasa, AY., Marwa, T. & Wahyudi, T. (2019). The effect of competence, experience, independence, due professional care and auditor integrity on audit quality with auditor ethics as moderating variable, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 5 (1), 80- 89.
- Khudhair, D., Al- Zubaidi, F. & Raji, A. (2019). The effect of board characteristics and audit committee characteristics on audit quality, *Management Science Letters*, 9 (2), 271- 282.
- Kirana, IGAMI. & Ramantha, I.W. (2020). The effect of auditor rotation, time pressure and audit tenure on audit quality with auditor specialization as moderation variable (empirical study of manufacturing companies listed on the Indonesia Stack Exchange in 2014- 2018), *International Research Journal of Management, IT & Social Sciences* 7 (3), 126- 136.
- Kuang, H. Huimin L., Sherwood, G. M. & Whited, R. L. (2020). Mandatory audit partner rotations and audit quality in the United States, *auditing: A Journal of Practice & Theory*, 39 (3), 161- 184.
- Lenggono, T.D. (2022). The effect of auditor competence, independence, and moral reasoning on audit quality (Empirical Study at Financial and Development Supervisory Agency of Makulu Province), *Budapest International Research and Critics Institute - Journal (BIRCI - Journal)*, 5(1), 6973-6982.
- Meini, Z., Karina, A., Digdowiseiso, K., & Rini, N. A. (2022). Do work experience, independence, auditor competency, and time budget pressure matter on audit quality?. *Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences*, 5(1), 1205-1213.
- Muhammad, M., Muqorobin, M. M., & Narullia, D. (2022). Audit firm tenure: how they affect audit quality?. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 9(1), 1-15.
- Narayanaswany, R., & Raghunandan, K. (2019). The effect of mandatory audit firm

- rotation on audit quality, audit fees and audit market concentration: Evidence from India. *IIM Bangalore Research Paper*, (582), 1-31.
- Nasirpour, N., Abbasian, M. M., & Pour Aghajan, A. A. (2021). Investigating the effect of personality organization, job stress and ego strength on audit quality. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 28(2), 1-33.
- Nurcahya, Y. A. (2021). Effect of ethics, independency, and audit fee on audit quality as the impact of covid-19. *Jurnal Ilmiah MEA (Manajemen, Ekonomi, & Akuntansi)*, 5(3), 2106-2117.
- Önder, Ş., & İrkörücü, İ. E. (2020). Bağımsız denetim kalitesi ile finansal performans arasındaki ilişki: b1st 100 endeksinde yer alan şirketler üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (86), 141-152.
- Özger, S., & Tuğay, O. (2020). Bağımsız denetimde zorunlu rotasyonun denetçi bağımsızlığı ve denetim kalitesine etkisi ve rotasyon ile denetim kalitesi arasındaki ilişkide denetçi bağımsızlığının aracılık rolü: Bağımsız denetçilerin algılarına yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 33-52.
- Phana, T.T.H., Laib, L.A., Lec, T.T., Trand, D.M. & Tran, D.T. (2020). The impact of audit quality on performance of enterprises listed on Hanoi Stock Exchange. *Management Science Letters*, 10(1), 217-224.
- Pinatik, S. (2021). The effect of auditor's emotional intelligence, competence, and independence on audit quality. *International Journal of Applied Business and International Management (IJABIM)*, 6(2), 55-67.
- Prasanti, D. H., Ramadhanti, W., & Puspasari, N. (2019). Effect of independence, work experience and competence on audit quality with professional ethics as moderating variable. *Jurnal Akuntansi Aktual*, 6(1), 223-233.
- Priyanti, D. F., & Dewi, N. H. U. (2019). The effect of audit tenure, audit rotation, accounting firm size, and client's company size on audit quality. *The Indonesian Accounting Review*, 9(1), 1-14.
- Puspitasari, A., Baridwan, Z., & Rahman, A. F. (2019). The effect of audit competence, independence, and professional skepticism on audit quality with auditor's ethics as moderation variables. *International Journal of Business, Economics, and Law*,

18(5), 135-144.

- Putria, R. H. M., & Mardijuwonob, A. W. (2020). The effect of competence, work experience, professionalism and auditor independence on audit quality, *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 13(9), 1-12.
- Qatamin, K. I. (2020). The impact of time pressure on the audit quality: A case study in Jordan. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 22(1), 8-16
- Roohbakhsh, Z., & Kazemzadeh, F. (2021). Audit quality based on auditor features, *SRPH Journal of Applied Management and Agile Organization*, 3(4), 1-9.
- Safarzadeh, M. H., Sajadi, S. H., & Shabani, M. (2020). The effects of personality type on the audit quality (case study: evidence from supreme audit court auditors of Iran). *Journal of Governmental Accounting*, 6(2), 145-154.
- Saidu, M., & Aifuwa, H. O. (2020). Board characteristics and audit quality: The moderating role of gender diversity. *International Journal of Business & Law Research*, 8(1), 144-155.
- Saleem, K. S. M. A. (2021). The impact of the coronavirus pandemic on auditing quality in Jordan. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 15(4), 31-40.
- Salehi, M., Mahmoudi, M. R. F., & Gah, A. D. (2019). A meta-analysis approach for determinants of effective factors on audit quality: Evidence from emerging market. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 9(2), 287-312.
- Salim, M.A. & Raharja, S. (2022). The effect of audit fee and audit effort on audit quality (in manufacturing companies listed on Indonesia Stock Exchange 2017-2019). *Diponegoro Journal of Accounting*, 10(4), 1-12.
- Samagaio, A., & Felício, T. (2022). The influence of the auditor's personality in audit quality. *Journal of Business Research*, 141, 794-807.
- Sari, S. P., Diyanti, A. A., & Wijayanti, R. (2019). The effect of audit tenure, audit rotation, audit fee, accounting firm size, and auditor specialization to audit quality. *Riset Akuntansi dan Keuangan Indonesia*, 4(3), 186-196.
- Seliamang, Y. M., & Tapatfeto, J. D. (2022). The effect of competence and independence

- on audit quality with auditor's ethics as a moderating variable. *In International Conference on Applied Science and Technology on Social Science 2021 (iCAST-SS 2021)* (pp. 823-828). Atlantis Press.
- Sepehri, P., Azadi, K., Vatanparast, M. R., & Akbari, B. (2020). Auditor's personality types and their adherence to code of professional ethics. *Management Accounting*, 13(44), 205-215.
- Setiawan, S., Carolina, Y., & Kristiani, A. (2020). The effect of auditor's competence and independence on information system audit quality. *Asia Pacific Fraud Journal*, 5(2), 183-190.
- Setyowati, W., Kurniawan, P. C., Mardiansyah, A., Harahap, E. P., & Lutfiani, N. (2021). The role of duty complexity as a moderation of the influence auditor's professional knowledge and ethics on audit quality. *Aptisi Transactions on Management (ATM)*, 5(1), 20-29.
- Suhendra, A. R. (2021). Effect of due professional care, competence and auditor experience on audit quality. *JPAK: Jurnal Pendidikan Akuntansi dan Keuangan*, 9(1), 26-39.
- Sujarwo, S. (2020). Menguji determinasi karakteristik auditor atas kualitas audit. scientific journal of reflection, *Economic, Accounting, Management And Business*, 3 (2), 211-220.
- Suratman, A., Puspita, M. D., & Manurung, E. (2021). The influence of independence, professionalism, professional ethics, and accountability of auditors to the quality of audit with audit work discipline as intervening variables at public accounting firm (Kap) In the Bekasi Area, *International Journal of Innovative Science and Research Technology*, 6(9),271-277.
- Suwarno, A. E., Anggraini, Y. B., & Puspawati, D. (2020). Audit fee, audit tenure, auditor's reputation, and audit rotation on audit quality. *Riset Akuntansi Dan Keuangan Indonesia*, 5(1), 61-70.
- Tache, M. (2021). The incidence of earnings management on audit quality. *In Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 15(1), 783-792

- Tanç, A., & İven, M. (2019). *Bağımsız denetim kuruluşlarınca yayınlanan şeffaflık raporlarının bağımsız denetim kalitesi üzerine etkisi*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2019.
- Wahzuni, Y. S., & Setiawati, E. (2022). Yayuk SRI Wahzunj Pengaruh Kompetensi, Independensi, Integritas, Objektivitas, DAN Pengalaman Terhadap Kualitas Audit (Studi Empiris KAP Jateng dan DIY): Pengaruh Kompetensi, Independensi, Integritas, Objektivitas, Dan Pengalaman Terhadap Kualitas Audit (Studi Empiris KAP Jateng dan DIY). *Jurnal Pendidikan Nusantara*, 2(2), 24-23.
- Wicaksono, R., & Mispiyanti, M. (2021). Influence of competence, independence, spiritual quotient, emotional quotient, and audit tenure on audit quality. *Jurnal Akuntansi*, 11(2), 137-148.
- Widyaningsih, I. A., Harymawan, I., Mardijuwono, A.W., Ayuningtyas, A.S. & Larasati, D.A. (2019) Audit firm rotation and audit quality: Comparison before vs after the elimination of audit firm rotation regulations in Indonesia, *Cogent Business & Management*, 6:1, 1695403, DOI: 10.1080/23311975.2019.1695403
- Wijaya, A. L. (2020). The effect of audit quality on firm value: a case in Indonesian manufacturing firm, *Journal of Accounting finance and Auditing Studies*, 6(1), 1-15.
- Yolandita, A. A., & Cahyonowati, N. (2022). The effects of audit quality on firm value of Indonesian financial service sector (FSS). *Diponegoro Journal of Accounting*, 11(1), 1-8.
- Yuniarti, R., Novriela, B. C., & Rahmadona, F. (2021). The effect of audit fees and audit tenure to audit quality. *Psychology and Education*, 58(1), 6089-6099.
- Zhou, Y., Liu, J., Wang, Y., & Zhang, W. (2022). Do charitable auditors deliver better audit quality? Evidence from Chinese CPAs. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*.